

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Trbovljah (na Štajerskem).

..... Glasilo sloven skih rudarjev.

Revirna konferenca,

ki bi se bila imela vršiti dne 2. marca t. l., se vrši definitivno dne 20. aprila 1913 v Trbovljah v „Delavskem domu“ in se prične točno ob pol 10. uri dopoldne.

Zastopstvo na konferenci kakor tudi dnevni red ostane tako kakor je bilo objavljeno v 4. številki „Rudarja“ z dne 7. februarja 1913. Delegatje, ki so bili za konferenco določeni in so se tudi že zglasili, naj skušajo, da bodo v nedeljo dne 20. aprila 1913 ob 9. uri v „Delavskem domu“ v Trbovljah.

Za revirni odbor

Iv. Tokan.

Narodnogospodarski pregled.

Alpiska montanska družba.

Dne 7. marca t. l. se je vršila seja upravnega sveta Alpinske montanske družbe, ki ji je bil predložen računski zaključek za l. 1912. Kosmati dohodek, ki so ga vrgli rudniki in plavži, znaša 35,586.684 kron (prejšnje leto 29,347.559 kron). Po odračunjanju generalnih stroškov, davkov in prispevkov za delavsko zavarovanje v znesku 6,893.034 kron napram 6,367.450 kron prejšnjega leta in odpisov v znesku 5,150.191 kron napram 4,649.774 kron prejšnjega leta, ostaja čisti dobiček v znesku 23,762.282 kron. (Prejšnje leto je znašal čisti dobiček 18,437.253 kron). Vštevi prenos v znesku 904.413 kron, znaša resnični čisti dobiček 24,666.696 kron.

Občni zbor se je vršil dne 1. aprila in se na podlagi tozadevnega sklepa med delničarje razedel 26 odstotna dividenda, to je 52 kron na akcijo. Prejšnje leto so znašale dividende 21 odstotkov oziroma 42 kron na vsako akcijo. Rezervnemu skladu se pripíše 1,050.000 kron, napram 800.000 kron prejšnjega leta. Dispozicijskemu skladu v penzijske in bratovsko skladnične namene se določi 200.000 kron; v prejšnjem letu 150.000 kron.

Končno se po odšteju tantijem, ostanek v znesku 1,672.345 kron prenese na novi račun. Dividende so se pričele izplačevati z 2. aprilom.

Kosmati letni dohodek 35,6 milijonov kron je v prvi vrsti prištevati trajni živahni delavnosti, deloma pa tudi višjim cenam. Skupna vsota faktur je dosegla prvokrat visočino sto milijonov kron in prekosila ono prejšnjega leta za 16 milijonov kron. Produkcija se deli na posamične panoge tako-le:

	1912	1911
	metrski stoti	
premog	12,068.000	+ 633.000
rude	18,744.000	+ 619.000
sirovo železo	5,835.000	+ 335.000
ingot	5,041.000	+ 750.000
izgotovljeno valjano blago	3,212.000	+ 440.000

Skupna povečana produkcija je znašala 3,07 milijonov meterskih stotov. Od celotne produkcije železa je družba porabila 4,3 milijonov meterskih stotov v lastnih podjetjih, ostanek pa je prodala.

Konto o dobičku in izgubi nam kaže naslednja slika:

	1912	napram 1911
	kron	
Dobiček:		
Prenos	904.413	+ 141.665
rudniki in plavži	35,586.684	+ 6,239.125
obresti	218.823	+ 111.903
Skupaj	36,709.922	+ 6,492.694

	1912	1911
Izguba:		
Provizija bank	55.433	+ 767
generalni stroški	1,555.180	+ 10.967
dohodninski davek in ekvivalent pristojbin delavsko in bolniško zavarovanje	809.204	+ 40.113
odpisi	5,150.191	+ 500.416
prenos 1911/1912	904.413	+ 141.665
dobiček 1911/1912	23,162.282	+ 5,325.029
Skupaj	36,709.922	+ 6,492.694

Zaključek izkazuje 6,24 milijonov kron naraslega dobička ter pridobitka na obrestih 0,11 milijonov kron. Neoziraje se na napredek ekonomije, je močno naraščanje dobička prištevati pomnoženi produkciji, ugodnemu odbitu blaga kakor tudi v splošnem ugodnim cenam. Prispevki za delavsko varstvo so vsled višjih plač poskočili za 40.130 kron. Pri odpisih, za katere se je porabilo skupno vsoto 5,15 milijonov kron, se je povišal tozadevni znesek za 0,5 milijonov kron.

Iz izprememb premičnin in nepremičnin je narasla bilančna vrednost za 0,1 mil., nasprotno pa se med novimi investicijami in odpisi v rudništvu in plavžih kaže ravnotežje. Zaloge, ki z ozirom na veliki obseg podjetja itak niso bile posebno velike, so se vsled močnega razpošiljanja zmanjšale za 0,22 mil. kron. Naraščanje debitorjev (dolžnikov) za 6,16 mil. kron rezultira iz višjih zunanjih terjatev paralelno z intenzivnejšo prodajo in višjimi terjatvami pri bankah. Med pasivami figurira 0,5 mil. kron prioritet Štajerske železarske industrijske družbe. V zadnjem letu se je izžrebal 0,16 mil. kron, ostanek prioritetenih dolgov se bo najbrže normalnim potom pokrilo in bo zadeva tekem dveh let popolnoma rešena. Rezervni sklad je vsled lanske dotacije 0,8 mil. kron dosegel višino 13,43 mil. kron. Letos se odkaže istemu skladu 1 milijon kron.

za potrebne njive, deloma vsled omejitve lova in živinoreje v korist poljedelstva samega; vse to je razširjalo delokrog deljivega na škodo nedeljivega dela zadruga.

Kolikor je imel v začetku vsak zadržnik v deljivem delu zadruga posestva, — ravno tolike so bile tudi njegove užitne pravice v nedeljivem zadržnem delu. Kako se je skupno zemljišče obdelovalo, o tem je odločevala cela zadruga. Zadruga je določevala užitek paše, pobiranje in spravlanje listja, lesa in drv v gozdu. Tudi o pridobivanju kamna je odločevala skupna zadruga. Vsak zadržnik je bil pod gotovimi pogoji opravičen — te pogoje je določila zadruga sama — lomiti in si pridobivati kamenja ter ga po svoje uporabljati.

Skoraj povsod pa je veljalo delo za pridobivanje kamna kot manj potrebno; bilo je potrebno le v izrednih slučajih. Drugače pa je bilo tam, kjer so se našle žile soli, železa, srebra ali pa celo zlata.

Polje se je razdejevalo le za izvrševanje poljedelstva; če se polje ni obdelovalo, potem je zopet zemlja pripadla nazaj k skupnemu zadržnemu zemljišču. To se je zgodilo takoj, kakor hitro se je začelo na zemlji kopati. Ker so bile rude drage, je bilo treba le rudo odkriti, in dotična zemlja je bila za posameznega posestnika že izgubljena. Šlo je celo tako daleč,

Bilančni konto izkazuje sledeče številke:

	1912	napram 1911
	kron	
Aktiva:		
Nepremičnine	77,284.066	+ 180.866
Premičnine	12.355.889	- 75.868
	89,639.955	+ 104.998
Zaloge	6,474.980	- 225.508
Blagajna	650.031	+ 230.599
Menice	2,090.085	- 122.752
Efeki	619.085	+ 67.891
Kavcije	547.405	- 25.763
Depoziti	3,528.012	+ 476.431
Dolžniki	19,155.314	+ 6,167.615
Skupaj	122,704.871	+ 6,673.511
Pasiva:		
Akcijski kapital	72,000.000	-
Prioritete štajerske železarske industrijske družbe	510.800	- 159.600
Nezdignjene zapadle prioritete	22.144	- 46.044
Nezdignjene dividende	19.618	- 7.088
Depoziti	3,528.012	+ 476.431
Rezervni sklad	13,431.311	+ 801.710
Depozitni sklad v penzijske in bratovsko-skladnične svrhe	254.515	- 123.096
Razne rezerve	4,324.938	-
Upniki	3,946.834	+ 264.504
Prenos dobička	904.413	+ 141.665
Dobiček 1911/12	23.762.282	+ 5.325.029
Skupaj	122,704.871	- 6,673.511

Da se je tudi postavka upnikov povišala na 0,26 milijonov, je prištevati le slučajnim momentom. Celotna bilanca kaže o nenavadno dobri prosperiteti družbe. Napravljeni dobiček ne dovoljuje samo povišanje dividende za 10 K in povišanje običajnih dotacij za 0,25 milijonov kron, temveč omogoča tudi povišanje prenosa za 0,6 mil. kron.

Kar se tiče investicijskega dela, se isto nemoteno vrši v okvirju kakor se ga je bilo pred dvema leti določilo. Sedaj se gradi drugi velik plavž (Hochofen) v Eisenerzu, ki bo meseca avgusta t. l. dograjen.

Produkcija te peči je preračunana kakor pri ostalih družbenih pečeh na 40 vagonov na dan. S to pečo vred bo letna produkcija sirovega železa znašala 7 milijonov meterskih stotov.

Ozira se na živahen promet v tekočem letu, je generalni ravnatelj Kerpely izjavil, da so bila podjetja v prvih dveh mesecih še v polnem teku, ker je bilo treba izvršiti še prejšnja naročila, da pa se v marcu že čutijo posledice splošne gospodarske depresije, zakaj naročila ne dohajajo več tako številno kakor je to bilo prej. Enako razmerje se je konstatiralo tudi na seji upravnega sveta Praške železarske industrijske družbe, Končno pa tudi v

LISTEK.

Rudokopstvo.*

V starem veku rudniški delavci niso bili svetovni ljudje, temveč sužnji, ki so se ponajveč rekrutirali iz vojnih ujetnikov. V srednjem veku pa so bili rudarji svobodni možje in pravoveljavni udje zadrug.

Družabno življenje v srednjem veku se je odigravalo v zadrugah. Zadruga pa so se ločile v deljive in nedeljive.

Vsaka uzadržnjena družina je imela v vasi kos zemljišča, kjer je stala hiša in pa gospodarsko poslopje. To je bila posebna družinska lastnina. Poleg tega se je tudi polje izločilo iz skupne zadržne posesti in se razdelilo po gotovih določilih med posamezne uzadržnjene družine.

Pašniki, gozdovi, voda in pota pa so ostali skupna zadržna lastnina; vse to je tvorilo skupno last zadruga. Toda ta skupni delokrog zadruga se je manjšal v teku časa, deloma vsled množitve prebivalstva, vsled česar so nastajale nove vasi in selišča, katerim se je iz dosežane skupne posesti moral odstopiti novo polje

* Prim. Kantskega Geschichte des Socialismus. I. sv.

da je že slutnja sama, da se v zemlji nahaja ruda, zadostovala, da je zadruga posameznemu posestniku zopet odvzela dotično zemljo. Želja po najdbi bogatih rud je bila tako velika, da je naposled dobil vsak zadržnik pravico iskati in kopati rudo, kjerkoli je hotel. Lastnik zemljišča mu ni smel pri tem delu delati zaprek; pravico je imel do odškodnine, ki je izvirala iz tega. V starih knjigah se čita, da je pravica do rudosledstva močnejša od kralja, vojvode ali grofa, ker nihče nima pravice zabranjevati kopanja v to svrhu — tudi pod lastno hišo ne. Ta pravica je veljala v krajih, kjer se je kakršnokoli vrednost predstavljajoča ruda našla in je občutno omejevala zasebno lastnino.

Prvi rudniki so bili zelo enostavni. Bile so to le dnevne stavbe, navadne jame, iz katerih se je pridobivala ruda. En sam človek je lahko delal. Skupni užitek take primitivne jame, kakor se je to godilo n. pr. s pašniki, pa ni obveljal. Zadruga je odkazala take posamezne kraje svojim članom v užitek. Ker pa so vrgle različne jame tudi različen dobiček, je moral sleherni kopač odrajtovati zadrugi neki delež svojega dobička. Kakor hitro pa je kopač svojo jamo opustil in zapustil, je izgubil vse pravice do nje.

Kdor je rudo našel, je imel tudi predpravicu do kopanja, ne pa tisti, ki je imel dotični

Nemčiji niso razmere drugačije. Navzlic temu ne nastaja potreba vprašanja glede zniževanja cen, istotako ne glede zadnjega povišanja cen in ker bo zadnje povišanje prišlo šele sedaj v polno veljavo, bo s tem eventualni zmanjšani promet paraliziran (izravnani).

Kar se tiče izplačevanja dividend, je Alpinska montanska družba vstrezajoč želji iz krogov akcionarjev, ukrenila, da se ne bodo dividende začele izplačevati kakor po navadi šele s prvim majem temveč neposredno po občnem zboru. To pot se pričnejo izplačevati že dne 2. aprila.

Kakor vidite, gospoda niti dočakati ne more, da brž pobaše zares masne dividende, za katere sama niti z mazincem ni ganila. To je tista gospoda, ki vedno trobi v svet staro pesem o nezadovoljnosti delavcev, da pa sama baše v svoje žepe čim dalje tem večje dobičke v obliki dividend, ki so jih morali prisluziti delavci, tega seveda ne pove nikomur.

Kapitalistične mreže.

Mi se nahajamo v dobi popolnega prevrata, ali pesimist, ki opazuje s kako velikansko težavo vse, kar je naprednega ali revolucionarnega, se tako počasi giblje, si misli, da smo res tam, kjer smo bili pred dvajsetimi leti. To je tudi morda popolnoma opravičeno, ker mi bolj in bolj hrepenimo po lepšem, boljšem, ker bi radi bolj svobodno živeli, ker bi radi prosteje govorili in pisali in ako bi nam naše ekonomične razmere dopuščale, tudi svobodnejše se zabavali. Vsekakor naše mnenje, naši principi prodirajo povsod, kjerkoli so se ideje civilizacije količkaj vkoreninile.

Dva važna faktorja si stojita drug proti drugemu: kapitalizem in delavstvo. Prvi se hoče vzdrževati na površju, hoče si obdržati prvenstvo v vsakem oziru, in na podlagi teh svojih principov konzervirati dva razreda, to se pravi, da naj še za naprej obstojata izkoriščevalec in izkoriščen, mogotec, gospodar in suženj. Med tem ko delavec zanika kapitalistu pravico, da bi smel biti delavec izročen na milost in nemilost človeku, ki nima na svetu druge zasluge, kakor da je kapitalist, kar pa ni njegova zasluga, pač pa je privilegij, ki mu ga je ustvarila ta krivična človeška družba.

Ta krivična družba je prisilila delavstvo do organizacije, do razredne solidarnosti. In danes ko so postale te delavske organizacije močan faktor, danes je kapitalistični svet spremenil svojo nekdanjo taktiko, postal je kar čez noč prijatelj delovnega ljudstva, in to seveda pred očmi naivnega in nezavednega delavstva. Ko so se ustanovile prve delavske organizacije, se niso meščanski zastopniki za strokovne organizacije brigali, pač pa so si prisvajali na političnem polju predpravo, ne da bi bili tudi v tem oziru za delavstvo kaj storili. Ampak tudi pozneje, dokler so bile naše organizacije mlade in šibke, dokler niso delale gospodarjem nobenih preglavic, so še vedno ti mogotci ostali na političnem polju. Ali kakor so ti gospodje občutili na svoji polni malhi, kadar niso mogli več tako mirno spati, so se spremenili v podobo jagnja ter prav filozofično zavpili: Kaj se bomo vendar kregali, saj pripadamo vsi eni narodnosti, vi delavci imate potrebo delati, mi gospodarji pa potrebujemo delavcev, če pa hočete imeti kakšno organizacijo, si jo lahko ustanovite, ali tista naj sloni na narodni ali verski podlagi! Na ta način so ti rafinirani delodajalci dobili nekaj nesrečnežev v svoje krepelje, kateri naj bi živeli z delodajalci v najlepši slogi. Vse to bi se lahko uresničilo, ako bi ne imeli gospo-

darji svojih interesov, ki nasprotujejo interesom delavstva.

V lisičjo kožo se torej obleče ta gospoda, če bi se le moglo v tej novi devizi delavstvo tako nekako legalno oslepariti. Ali nam lepe, ali pa laskave besede ne zadostujejo, delavstvo je čakalo dvatisoč let na dobro srce delodajalcev, ampak v nobeni dobi se niso iznašli tako človekoljubni ljudje, da bi bili izkoriščanemu proletarcu brez kakega pritiska njegove življenjske razmere vsaj deloma poboljšali. Devetnajst stoletij se je hotelo, preden je delavstvo na polju zakonodajstva nekaj pridobilo, in cele potoke proletarske krvi je poteklo, preden so se ti proletarci rešili malih in velikih tiranov, vse ono torej, kar nam naši sedanji preljubeznivi gospodje te in one narodnosti, tega ali onega verskega prepričanja pripovedujejo ni nič drugega, kot stara pesem, ki jo slišimo prepevati od krščanskih bratov, že dvatisoč let.

Vsaki moment lahko opazujemo, v koliko vzamejo kapitalisti v obzir potrebe delavstva, posebno pa v sedanjih resnih časih, ta prevzeta gospoda ne sliši mogočni glas protesta, ki se pevdigne iz enega dela sveta do drugega.

Moderni hujskači zoper naše strokovne organizacije, nimajo nobenega drugega namena, kakor rušiti solidarnost delavstva, dvojniti celotne naše mednarodne organizacije, škoditi delavstvu, onemogočiti nadaljni razvoj in napredek vsega, kar maršira do boljših in svobodnejših časov.

Zato pa pravimo mi, nobenega zaupanja v te nove in raznobarvne škodljivce delavskih interesov. In tudi nobena kapitalistična velesila, ne bo ustavila trajnega razvoja in napredka, ki nas vodijo do osvoboditve človečanstva.

Mizerija rudarjev na Ogrskem.

Iglo.

V obeh zgornjeogrskih komitatih Gömör in Zips, ki med seboj mejita, se nahaja večje število večjih in manjših rudnikov, kjer kopljejo železno rudo. V vseh teh rudnikih so rudarji izpostavljeni najnesramnejšim oderuškim nakanam. In da se izžemanje teh ubogih trpinov vrši tembolj brez skrbi, je oblast dosedaj še vsakokrat delavcem organizacijo preprečila. Tako vzorno podjetje na primer je rudnik, ki se nahaja v Rostokah pri Iglo, kjer je vposleno približno kakih 600 delavcev. Tamošnji jamski delavci pri največjem naporu ne zaslužijo pri pogojnem delu na dan več kakor 2 kroni, kvečjemu 2 kroni 50 vinarjev. Za 25 šiltov najboljši delavci ne dosežejo večjega zaslužka kakor 50 do 60 kron, od katerih pa se jim za razne stvari 8 do 10 kron odtegne.

Pri tukaj vladajoči draginji pomenja tak zaslužek posebno za one, ki imajo številne družine, obsodbo na počasno umiranje od lakote. Da otroci tarnajo za kruh med tem ko gre njih oče sam lačen na delo v globočino, ni prav nič posebnega.

Žive pa tudi ti ljudje v topi obupanosti brezbrizno, mlajših pa na stotine išče svojo srečo drugod, izseljujejo se, kar se tudi večini navzlic obmejnimi policijskim biričem posreči, kajti vsak skuša čim prej mogoče »krasni« očetnjavi pokazati hrbet. Toda starejši, ki delajo tukaj že kakih 10 do 15 let, se čutijo vezane ostati, da ne izgube pri bratovski skladnici pravice, ki so jih za se in svojece v tem žalostnem »dobrodelnem« zavodu pridobili. Kar se tiče truda obmejne policije, da bi preprečila beg domačih delavcev pred brezmejnimi izkoriščanjem, je značilno na stvari, da je Iglo-Rostoški rudnik last inozemskega podjetja — Akcijske družbe za železniške

potrebščine v Friedenshütte v Pruski Šleziji. Kraljevski ogrski biriči torej skrbijo za to, da njihovi lastni državljani ne uidejo iz krepeljev tujih izkoriščevalcev. Da se jim ta čeden posel ne posreči vselej, se je zahvaliti edinole iznajdljivosti onih, ki so se svojega domačega »raja« naveličali.

Zapisnik

rednega občnega zbora združene bratovske skladnice v Trbovljah, ki se je vršil dne 30. marca 1913 v čakalnici vzhodnega okrožja št. I.

Nayzočih

je od 85 volinih mož 76 tako, da pripada predsedniku v smislu § 71. pravil 38 glasov.

Dnevni red:

I. Volitev nadzorstva.
II. Odobritev računskih zaključkov za leto 1912.

III. Prememba pravil (odlok c. kr. revirnega urada v Celju št. 2410 z dne 17. julija 1912 in dodatek X. k pravilom glede zavarovanja med karentno dobo onih članov, ki so obvezani biti z ozirom na pokojnino zavarovani).

IV. Raznoterosti.

Potem ko je predsednik, g. ravnatelj Heinrich, konstatiral sklepčnost, pozdravi zastopnika c. kr. revirnega urada v Celju g. c. kr. rudniškega komisarja Bruno Bauerja, ki se je odzval tozadevnemu povabilu, ter otvori zborovanje.

I.

Občnemu zboru se prečitajo in pojasnijo §§ 76. in 65. pravil, ki se tičejo volitev nadzorstva.

Na predlog volilnega moža Ivan Marina so bili potom aklamacije v nadzorstvo izvoljeni: Zaman Martin, Rahle Franc in Merzel Gašpar. Vsi trije odgovarjajo določilom pravil. Nadzorstvo se takoj konstatira ter izvoli iz svoje sredine Zaman Martina za načelnika, Merzel Gašparja za njegovega namestnika.

II.

Na podlagi § 74. odstavka 2. pravil, je bil volilni mož Majdič Florjan izvoljen kot predsednikov namestnik za čas posvetovanja in sklepanja o tej točki. Majdič prevzame predsedstvo ter pozove nadzorstvo naj poroča o reviziji računskih zaključkov pokojninske in bolniške blagajne za leto 1912. Nadzorstvo konstatira, da je vse račune našlo v redu, kar je s svojim podpisom tudi potrdilo.

Na to predlaga Majdič Florjan občnemu zboru odobritev letnih računov, kar se tudi soglasno zgodi, nakar prevzame predsedstvo zopet g. ravnatelj Heinrich.

III.

Kar se tiče izpremembe pravil, stavi predsednik sledeči predlog:

Na rednem občnem zboru dne 30. marca 1913 se je sklenilo sledečo izpremembo pravil:

K § 47. pravil oziroma k prvemu odstavku dodatka VII. pravil se doda še sledeči dodatek:

Pri kakih drugi bratovski skladnici pridobljeni in potem prenešeni rezervni delež se mora neskrajšan, brez vračunanja obresti prenesti oziroma izplačati. Rezervni delež, katerega se ima preračunati na podlagi redukcije, in le za čas članstva pri združeni bratovski skladnici v Trbovljah. Pri preračunavanju rezervnih deležev se mora vzeti kot fiktivno pristopno premijo neskrajšano premijo pristopne starosti za podlago, nikakor pa ne potom prenešenega

kos zemlje v posestni oblasti. Ta najdeniška pravica se je obdržala od današnjih dni.

Pri manj dragih mineralijah je rudokopstvo dolgo časa ostalo na nižji stopinji obrata, tako posebno pri premogokopih. Zakaj to, kar se je tiste čase pridelalo v jami, ni zadostovalo fiktivnim potrebam. Delala se je torej s tem dobro kupčija. Od roke do roke, od vasi do vasi so šle rudnine za tedanje razmere jako daleč po svetu. Posebno je to veljalo za kovine, rabljive za napravo orožja. V Skandinaviji, Nemčiji, Švici, Francoskem, Angleškem, Italiji se dobe kamenite sekire, napravljene iz kamenja nephrit. Tega kamenja v Evropi ni najti, in se je že davno dobivalo iz Azije, — dokaz, kako daleč se je transportiralo blago že v starih časih. Kar velja danes le za žlahtne kovine, recimo zlato, katerega vzame vsakdo in ki ga ni nikoli preveč, je veljalo v začetku produkcije, ki je bila na prodaj, tudi za železo, baker, tudi sol. — Vsi so hoteli biti rudokopi.

Prvotno so se kópale samo jame, ležeče na skupnem (nedeljivem) zemljišču zadruga. Ali kaj se zgodi, če se najde v zemlji, ki je zasebna last kakšne družine, ruda, mineralije, ali kar se je še večkrat pripetilo, da so zopet začeli delati v rudokopih, ki so jih nekaj kopalni že Kelti ali pa Ramljani? V takih krajih je važnost kopanja, lomljenja in izvažanja rude postala

večja in koristnejša od samega poljedelstva. N. pr. mineralije so povsod potrebovali in iskali, pa le malokje našli. Kmalo se so tedaj pričeli od skupne organizacije izkoriščati ti zemeljski zakladi in sicer tudi preko lastne potrebe. Pridobljena ruda se je potem izmenjavala za druge produkte. Tako se je pričela s temi mineralijami naravna kupčija. Rudniški kraji so ležali navadno v hribovju, kjer se s poljedelstvom ni dalo mnogo doseči. Naravno je, da je v takih krajih tembolj pešalo poljedelstvo, čimbolj se je razvijalo rudokopstvo. Boljinbolj se je posest odtegovala poljedelstvu in živinoreji in vedno več ljudi se je pečalo z rudokopstvom.

Rudokopstvo žlahtnih kovin pa se je zelo kmalu povzpelo tudi do višje obratovalne tehnike. Rudokopi so postajali vedno večji, vedno kompliciranerji in tudi nevarnejši. Nemogoče je postalo, da bi vsak, ki mu je bila ta ali ona jama dodeljena, kot rudar (Gewerke) še dalje kopal kar na svojo pest, kakor bi ravno kazalo. Različne jame so boljinbolj postajale druga od druge odvisne. Več posameznih jam je začelo tvoriti neko enotnost. Četudi so se posamezniki upirali, da ne bi izgubili kakih pravic do lastnih jam — podjetje samo je vendar postajalo vsled raznih tehničnih potreb skupnejše. Zadrugi uradnik, ki je doslej posamezne jame ali rove le nadzoroval — rudniški mojster — je postal

voditelj skupnega podjetja.

Rudniki, kjer je tako daleč, pa so bili tudi tako bogati, da so dohodki zadrugnike (podjetnike, Gewerke) preživljali tudi brez — dela. Lastniki jam (Gewerki) niso več sami kopali, počasi so prepustili to nevarno delo drugim — svojim hlapcem. Ti so postali knapi (rudarji), njihovi gospodarji pa kapitalisti.

Število hlapcev se je pri bogatih rudnikih množilo boljinbolj. Pridružili so se jim pa tudi delavci iz topilnic, kjer se je z sirove rude dobivala kovina. Naposled so prišli tudi rokodelci, ki so pripravljali potrebne in koristne stvari. V takih krajih so se nastanili tudi trgovci. Nastala so mesta, v katerih so zagospodarili kot velika manjšina prvotni zadrugniki — kopači, sedaj kot »rudniški in topilniški gospodje«.

Kakor čudno so se razvile te rudniške zadruge, ostale so vendar zadruge. Tu je poljedelstvo izgubilo svoj pomen, nasprotno je postal gozd važen. Gozd je namreč dajal drva za plavže, v katerih so se pridelavale potrebne kovine. Kjer se je torej ohranila stara zadruga ustava, so se zadruge izpremenile v gozdne zadruge.

Med tem je drugje poljedelstvo boljinbolj postajalo odvisno od velikih posestev, graščakov. Bogati rudniški kraji so se graščakov lažje ubranili, kot pa revne, zgolj poljedelske

rezervnega deleža reducirano premijo, ki jo je izstopajoči član resnično vplačal.

Predsednik nadalje predlaga:

»Vsled sklepa rednega občnega zbora z dne 30. marca 1913 se bratovskoskladnično zavarovanje onih po zakonu z dne 16. decembra 1906, drž. zak. št. 1. de 1906, zavarovanja dolžnih članov bratovske skladnice poljubno po njihovi volji izvede po pod I. ali II. navedenih določilih. Sporazumno z lastniki podjetja se lahko na enak način ravna tudi z onimi člani bratovske skladnice, ki so dolžni biti za starost zavarovani, ki so bili tej dolžnosti podvrženi že prej, predno se je dodala izprememba pravil oziroma nje dodatek IX.«

I.

Penzijskemu zavarovanju podvrženi člani bratovske skladnice ostanejo za čas 10letne karentne dobe, ki jim je pri pokojninskem zavodu Trboveljske premogokopne družbe potrebna, pri bratovski skladnici polno zavarovani, nakar po preteku tega časa porabijo pri bratovski skladnici pridobljeni rezervni delež za nakup službenih let pri pokojninskem zavodu. Nakup oziroma dokup se izvrši lahko tudi že prej, ako je rezervni delež dosegel visočino zneska, ki zadostuje za pokritje karentne dobe pri pokojninskem zavodu. V vsakem slučaju ostanejo taki bratovsko skladnični člani popolnopravni člani, dokler niso prestali karentne dobe pri pokojninskem zavodu, ako morda niso v tem času slučajno od strani bratovske skladnice provizijonirani.

Tudi rezervni delež prostovoljnega zavarovanja se v gori označenem času lahko obenem z rezervnim deležem normalnega zavarovanja porabi za nakup službenih let pri pokojninskem zavodu.

Predstoječe določbe uporabijo lahko v svoj prid tako oni bratovsko skladnični člani, ki so podvrženi prehodnim določilam, kakor tudi oni po splošnih določilih zavarovani polnopravni člani, ki so v smislu gori omenjenega zakona podvrženi starostnemu zavarovanju, ki so že bili ob času odobritve tega dodatka člani bratovske skladnice.

II.

Oni starostnemu zavarovanju podvrženi člani bratovske skladnice, ki ne uporabijo zase ugodnosti navedene pod I., pridržijo svoje zavarovanje pri bratovski skladnici v smislu §§ 91. in 92. zakona o penzijskem zavarovanju kot časovno omejeno zavarovanje. Dotičnikom se po preteku karentne dobe, pri pokojninskem zavodu Trboveljske premogokopne družbe morajo ostali rezervni deleži iz bratovskoskladničnega zavarovanja izplačati. Taki člani so tudi pri bratovski skladnici zavarovani le kot manjpravni člani.

V smislu zakona z dne 16. decembra 1906 zavarovanju podvrženi člani bratovske skladnice morajo najdalje tekom enega meseca po odobritvi tega dodatka izjaviti, ali žele biti zavarovani pri bratovski skladnici po razmerju točke I. ali II.

V smislu zakona z dne 16. decembra 1906 zavarovanju podvrženi člani bratovske skladnice, ki stopijo šele po oblastveni odobritvi tega dodatka v službo Trboveljske premogokopne družbe oziroma kot člani v bratovsko skladnico, utegnejo biti zavarovani le po II. točki. Nasprotno pa se onim polnopravnim članom bratovske skladnice, ki so pripadali bratovski skladnici prej, predno je bil potrjen tale dodatek, ki so pa šele pozneje na podlagi zakona z dne 16. decembra 1906 postali zavarovanja obvezni, prizna lahko pravica, da ostanejo tudi v naprej zavarovani pod točko I.

zadruga. Ni se čulo, da bi rudokopi v srednjem veku bili kdaj osebni podložniki, kakor naravni kmetje. Toda bogastvo rudnikov je mikalo plemenitase vseeno. Kmalu so, kakor lov, tudi rudokopstvo proglasili za svojo predpravico. Zgodaj že se je namreč dogajalo, da se je rudokop obravnaval kot lovski revir, ruda sama pa kot divjačina. Loviti divjačino je bila v srednjem veku sploh predpravica plemstva. Največji posestnik v državi pa je bil poleg cerkve kralj, ker sicer ne bi mogel biti »Veličanstvo«. Kraljem se je torej najprej posrečilo si pridobiti nekaj rudnikov. Kmalu je zahteval zase tudi rudnike, ki so se jih polastili plemenitniki, škofje in samostani. Nemšk cesar je končno celo razglasil, da nima nihče kopati rude, ako ni od njega samega v to opravičen in določen. Rudokopstvo zlata, srebra, in soli se je proglasilo za regal. Frideriku I. se je posrečilo, da je v 12. stoletju razne škofje pripravil do tega, da so vzeli od njega rudnike kot fevd. Toda že eno stoletje pozneje je pričela pešati cesarjeva moč. Veliki zemljiški posestniki so zadobivali vsled svojega velikega premoženja vedno več moči, tudi napram cesarju. Pravice cesarjev so polagoma prešle v roke raznih knezov in ti so bili močni dovolj, da so manjše posestnike docela izpodrinili iz rudokopstva.

Zadnje velja tudi za one člane, ki se jih sprejme od kakega drugega družbenega podjetja.

Predstoječi predlog se z vsemi glasovi proti glasovom predsednika na predlog volilnega moža Kauf Alojzija odloži na prihodnji občni zbor.

III.

Potem ko je predsednik odgovarjal še na razna vprašanja in nekatere stvari pojasnil, je, ker se ni nihče k besedi oglasil, občni zbor zaključil, nakar se je zapisnik podpisal.

A. Heinrich, predsednik l. r. Pleskovič, zapisnikar l. r.

Unija rudarjev je naša bojna vrsta; vsi moramo postati in potem trajno ostati nje člani. Proletarci vseh krajev in dežel, združimo se, da si potem svoje delavske organizacije priborimo boljše življenjske razmere!

Dopisi.

Trbovlje. Časih smo pisali o obratnem vodji Piču na Savskem rovu kakor da bi bil res le on kot obratni vodja odgovoren za vse tiste čedne reči, ki se na separaciji dogajajo. Kakor znano vlada tamkaj taka korupcija kakor nikjer drugod. Ali zdi se, da smo delali gosp. Piču nekoliko krivice, zakaj resnica je ta, da je na primer nadpaznik Božič dobil premoč nad g. Pičem. Kako je to prišlo si je prav lahko misliti; Božič je enostavno začel posnemati svojega šefa, popolnoma pravilno misleč, če se on lahko masti, se bom pa še jaz. In tako si je moral obratni vodja pač že večkrat priznati, da mu je Božič že marsikaj »odjedel«, kar bi bil drugače lahko sam pobasal. Ali kaj hočemo, ena roka drugo umiva, in ker drugače ne gre, si pa sedaj sebi vredna brata »plen« raje med sabo razdelita. Stari pregovor »kdor maže, ta vozi« je uveljavil tudi Božič. Tako na primer je neki Pobiljšaj starejši toliko časa plačeval Božiču kuhano vino, da ga je pridrlil k lahkemu delu, postal je vodja motorja. Drugi primer je tale: Pri štetju znamk (številčk vozičkov) je bil ponavadi vposlen kak telesno slabejši človek ali tak, ki je bil deloma pohabljen, ki je pa vendar moral znati dobro šteti in pisati. Danes pa je pri tem poslu neki kmet, velikan, ki bi lahko skale lomil. Vprašaj, cenjeni bralec, kako to? Čisto enostavno, takoj boš razumel, če ti povemo, da ima ta velikan na Kumljanskem precejšnjo kmetijo in vrhu tega gostilno. Ej, človek mora biti praktičen, če so na razpolago plečeta, klobase itd., tedaj je treba tudi skrbeti za to, da se ima to stvar tudi s čim zaliti. Oba gospoda Pič in njegov adlatus Božič pač znata združiti koristno z dobrim. To lastnost teh dveh gospodov pač vsi delavci na pralnici poznajo, za to pa tudi vsakdo ve, kaj mu je storiti, če hoče doseči boljše plače, ne da bi mu bilo treba bolj pridno delati. Kdor more zadostiti željam teh dveh pijavk, pardon, gospodov, ta dobro ve, da bo dobro zaslužil, če bo kaj delal, ali nič. Drugi, ki Piču in Božiču ne morejo basati žledov in napajati gobe, ti seveda lahko ob piči plači garajo kakor črna živina, vrhutega se jih še prav po nečloveško preganja. Dajte Piču in Božiču, kar je njihovega in boste zaslužili, kajti oba znata požegnati, če prav je Pič moral s kislim obrazom priznati »Daß hat alles der Božič weggefressen«.

Zadrúžna ustava je tedaj v rudniških krajih že razpadla. Nič več se zadrúžni uradniki niso volili, temveč deželni vladar je poslal v rudokope svoje uradnike. Ti uradniki so podjetje vodili in bili obenem tudi nekakšni sodniki. Le oni je imel pravico rudo kopati, komur so ti knežji uradniki dovolili. Počasi se je začelo delati na veliko, nič več tako kot nekdanj, ko je vsak kopač delal, kar je hotel. Več delavcev se je potrebovalo. In čim večji je postajal rudnik, temveč kapitala se je rabilo. Zato so dobili vpliv na rudnike bogati mestni trgovci; ti trgovci so bili navadno tudi upniki boljbolj v dolg potapljaljajočih se rudniških gospodarjev — deželnih vladarjev. Zato se je hrubovje, kjer se je kopalo, proglasilo za »svobodno«. Vsakdo je smel kopati — če mu je to dovolil deželni vladar. S tem se je doseglo, da so prvotni zadrúžniki izgubili svojo izključno pravico, in pa to, da se je moglo k temu viru bogastva spraviti vsakogar, ki je deželnemu vladarju ugajal, predvsem trgovce. Kmalu je v rudnikih mrgolelo vsakovrstnih ljudi — trgovcev, špekulantov, klativitezov, beračev.

Rudokopstvo je postalo veliko podjetje.

(Konec prih.)

Leše. (Grofovsko izkoriščanje.) Skoraj bi človek mislil, da se mora rudarjem v rudniku grofa Henckla goditi naravnost sijajno, ker se sliša kaj prav redkokdaj iz tega kraja. Kogar pa nesreča pripelje semkaj, da se vdinja v grofovsko izkoriščanje, ta se kmalu prepriča, da ga menda ni izlepa rudnika, kjer bi bili rudarji tako slabo plačani, kakor jih plačuje tukaj; plemeniti grof. Pri tukajšnjem rudniku, ki je last grofa milijonarja, vladajo tako škandalozne razmere, da se jih niti popisati ne da. Pri vsem tem se delavstvo naravnost na nečloveški način izkorišča. Plače so tako nesramno nizke, da se kopače ob plači odpravlja s praznimi vrečicami, ker so ponavadi svojo plačo dobili v podobi malenkostnih predujmov. Kako naj ti delavci preživljajo svoje družine? Dasi morajo rudarji ves teden težko delati, morajo ob vladajoči draginji polagoma umirati od lakote. Pa kaj briga to milijonarske trote, ki iz delavstva črpajo svoja bogastva. Če se kdo izmed rudarjev radi pičlega zaslužka pritoži pri obratnem vodji Staneku, tedaj se mu enostavno reče: »Če ti ni všeč, tedaj pojdi! Rudnik se ne rentira, deloma z deficitom, vsaj itak plačamo vsak mesec tisočake gor.« Seveda je izgovor stari znani švindelj, s katerim se skuša delavce zastrašiti, da raje lačni naprej delajo, da postane rudnik zopet aktiven. Če bi bil ta švindelj resničen, kako to, da se gospod Stanek ne boji, da bo s svojo lahkomišelnostjo pripravil svojega grofovskega kruhodajalca na beraško palico? Toda mi poznamo vse te zavratne trike in zakaj se pridnim delavcem kaže vrata, godi se vse to le zaradi tega, da se brani grofovski mošnjček. Kateri podjetnik pa se ne poslužuje takega neumnega govoričenja, in vendar še noben ni ustavil svojega podjetja, tem manj pa je prišel na boben. Ali morda se nas hoče celo prepričati, da grof Henckel svoj obrat vzdržuje le zaradi tega, da imajo delavci delo, drugi ljudje pa premo? Od tako premetenega izkoriščevalca kakor je oni iz grofovske družine kaj takega ne bo pričakoval nihče. In dasi so vsi dobri kristjani in pripadajo k protektorjem evharističnega kongresa, vendar pa volu pri mlatenju gobec zavežejo. Niti zakonitih podpisov ne izvršujejo, tako mora na primer rudar ves teden delati, ne da bi vedel, koliko in kako mu bo pogojno delo plačano. Ozirati se na cene pogojnemu delu, ki so razobešene v čakalnici, bi bila ironija, ker se jih ne more smatrati za resne. Sicer pa pravi § 48 službenega reda, da se mora oddajati pogojno delo na licu mesta, zdi se pa, da eksistira službeni red le za delavce, nikakor pa ne za obratnega vodjo Staneka, ki se niti v najmanjšem zanj ne briga. Tudi zakon o izplačevanju iz leta 1912 se prezira in čudno bi skoraj bilo, če ne bi se pri grofovskem rudniku delavce tudi v tem oziru ne goljufalo. Odkod bi pa drugače tudi prihajalo bogastvo rudniškega posestnika? Tako se na primer daje delavcem odškodnino za razsvetljavo 58 vin, za dvajset šiltov. Delavec vporabi tri kilograme karbida, za katerega pa mora plačati 96 vin, 38 vin, tedaj roma v grofovski denarni žakelj. Seveda nad krivično delavcem naravnost ukradenim denarjem grofovsko obličje niti rdečica sramu ne oblije. Čas bi bil že, da bi rudniška oblast se končno ozrla na razmere, ki vladajo v tem rudniku, in njena dolžnost bi bila vedno kršenje zakona preprečiti. Rudarjem pa kličemo, tovariši, moč preprečiti nesramno izkoriščanje imate sami v rokah, k temu je treba le močne organizacije. Zato ako nočete sami sebe uničevati, tedaj pristopite vsi kot en mož v Unijo rudarjev avstrijskih.

Velenje. Pišejo nam: Dne 12. marca t. l. je v tukajšnjem rudniku v jami na odkopu št. 31 teško penesrečil kopač (Häuer) Mihael Zabukovnik. Bilo je na večernem šiltu, ko so polnili na odkopu voziče. V isti smeri je v dotični odkop pripeljal neki drugi rudar prazni vozič, tako da se je moral Zabukovnik umakniti na drugo stran, kjer pa se je v tem hipu utrgala močna plast premoga, ki se je vsula ravno na Zabukovnika s tako silo, da mu je zlomila levo roko v ramenu. To je že druga nesreča, ki se je zgodila v tem nevarnem delu rudnika. Leta 1912 dne 8. junija je istotako odtrgana plast premoga zdrobila rudarju Juriju Germu roko tako, da od tistega časa sploh ni sposoben za nobeno delo več. Morda sedaj pl. D. Lappa nasledniki ne bodo z njihovim rudnikom prišli na boben, ko se tako trga in voziče polni, da rudarjem kar kosti lomijo. Dandanes vlada v velenjskem rudniku taka gonja pri delu, da delavcem niti več časa ne preostaja, da bi se mogli poprej ozreti, kam stopajo, ako se jim je treba izogniti. Žalibože, da je v tem oziru tudi delavstvo samo v veliki meri krivo. Mnogo je takih jamskih delavcev, ki sploh na nobeno varnost pri delu ne gledajo. Tjavendan trgajo in trgajo (raubajo), da se kar kadi, da bi se pa tudi z ogradjem zavarovali, to pa nobenemu niti na misel ne pride, glavna stvar jim je, da kolikor mogoče veliko številjo vozičev (kuntov) napolnijo. Kadar pa se pripeti komu kaka nesreča, tedaj se enostavno reče, sam si krav. Ko je uprava rudnika za naravno varnostnih ogradij plačevala, se je tudi

pri premogu lepo zaslužilo, bilo je vedno dosti zaloge prcmoga za polnjenje vozičev, ker se je delalo veliko varnejše kakor je danes slučaj. Toda ker se niso rudarji za nobeno stvar brigali, jim je rudniška uprava plačilo za napravo varnostnega ogrodka (Zimmerung) kratkomalo vzela. Tembolj so se yrgli rudarji na premog, ali rudniška uprava je jela tudi tukaj pri plači trgati tako dolgo, da so prišli rudarji že na to zadnjo stopnjo. V teh razmerah se potem seveda ni čuditi, da o lesenem ogrodju ni skoraj nobenega govora, kar je seveda zopet le korist rudniški upravi, kajti s tem prihrani tudi denar za les. Treznejši rudarji pa slutijo, da se vsled sedanjega roparskega zistema bliža neizogibna katastrofa. Katastrofalna nesreča, ki utegne ob danih razmerah veljati do polovice delavcev njihovo življenje, ako ne bodo rudarji pravočasno izpovedali, kam jih profitaželjni rudniški posestnik žene in ne bodo sami zahtevali pravočasne remedure. »Po toči je prepozno zvoniti« pravi stari pregovor, zato smatramo za našo dolžnost, da opozarjamo prizadete rudarje pravočasno na pretečo jim nevarnost. Rudarji v velenjskem rudniku bodo najboljšje storili, da se strnejo do zadnjega moža v Uniji rudarjev, kajti potom nje je mogoče pretečo grozo preprečiti, če se uvede posebna plača za varnostna ogrodka ter pošteno plačilo za pogojno delo pri premogu (Geding). Potem bo zaslužek tak, kakršnega treba navzlic odpravljeni nevarnosti. Druge poti ni.

Črno. Dne 15. marca t. l. je bila pri nas otvorjena prodajalna konsumnega društva »Sloga«. Vsem skritim in odkritim nasprotnikom in njihovo natolcevanje, obrekovanje in sumničenje ni prav nič pomagalo. Bila je vse skupaj pač znamenje zavisti in nevoščljivosti. Seveda, da se ti naši »prijatelji« z vso svojo nesramno gonjo proti našemu konsumnemu društvu le smešijo; na to pač nihče izmed njih ni mislil. Kakor rečeno, prodajalna je odprta, in sedaj se je tudi uresničilo, kar smo na naših shodih kadar je bilo konsumno društvo na dnevnem redu, večkrat slišali. Takoj ob otvoritvi prodajaln so šli vsi trgovci kakor en mož, in so pri glavnih potrebščinah kakor pri moki, slanini (špehu), sladkorju itd. cene znatno znižali. Zakaj pa? Zato, da sedaj ljudem lahko dopovedujejo, glejte, čemu vam je treba konsuma, ko dobite pri nas vse cenejše! Toda rudarjev s takim trikom gotovo ne bodo zmotili, zakaj po vsej pravici se te gospode sedaj lahko vpraša, da, gospoda, toda kje ste bili z znižanimi cenami, ko še našega konsuma ni bilo? Gospodi se tudi po vsej pravici zaluč v obraz »vaše znižanje cen blagu je kos velike hinavščine, s katero hočete delavce le varati v svrhu, da ga preslepitate, zakaj to, kar delavcem sedaj ceneje ponujate, bodete skušali zaračunati pri blagu za obleke itd. Gospodje trgovci, ki so poprej tako prezirljivo gledali na rudarja, se mu sedaj laskajo, zakaj neki, zato ker se boje, da, ako bodo delavci zahajali v svoj delavski konsum, se jim bo čisti dobiček znatno zmanjšal, in ne bodo se vbodoče mogli več tako za delavske groše mastiti kakor so se. Znižali pa so cene nekateremu blagu v prvi vrsti tudi s tem namenom, da bi delavski konsum uničili, misleč, če se jim ta zvičajna nakana posreči, bodo potem itak imeli zopet proste roke, nakar bi s cenami takoj zopet tako visoko poskočili, da bi v kratkem desetkrat več nazaj dobili, za kar sedaj blago ceneje prodajajo. Delavci se morajo postaviti na svoje stališče in reči: gospodje, vi nas niste poprej poznali in sedaj ko imamo sami svoj lastni delavski konsum, vas pa mi ne poznamo. Vsem rudarjem in zlasti rudarskim ženam priporočamo, da kupujejo potrebščine edinole v delavskem konsumnem društvu neoziraje se na to, če je to komu všeč ali ne. Že sovraštvo, ki ga ti gospodje kažejo do našega konsumnega društva, nam je dokaz, da je za delavstvo to konsumno društvo nad vse važna in koristna stvar. Kajti če ne bi imelo tako važnega pomena, tedaj bi se ti gospodje zanj ne brigali, ker pa jih očividno peče, je to nam dokaz, da se nahajamo na pravi poti. Vsak rudar bo pač lahko razumel, da je med konsumnim društvom in pa med privatnim trgovcem velikanska razlika, ta razlika je tako velika, da se jo takoj na prvi pogled spozna, med tem ko namreč konsumno društvo razdeli čisti dobiček ob koncu poslovnega leta nazaj med svoje člane po razmerju letnega nakupa, privatni trgovec ves čisti dobiček lepo sam v svojo lastno malho pobaše. S čistim dobičkom, ki so mu ga delavci nanosili, privatni trgovec pogostoma delavce ob raznih prilikah še pobija. Zelo, zelo mnogo bi se dalo o tem vprašanju, ki je tako

dalekosežnega pomena za rudarje pisati, upamo pa, da bo tudi pri naših tovariših zdravni razum zmagal. Naše geslo bodi: »Vse naše potrebščine bodemo kupovali edinole v našem konsumnem društvu.«

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah „Rudarja“ in „Zarjo“!

Razne vesti.

Časopisje na Avstrijskem. Na Avstrijskem je izhajalo leta 1911. vsega skupaj 4261 časopisov in revij, od teh je bilo 1282 političnih in 81 ženskih časopisov. Pet do sedemkrat na teden je izhajajo 178 časopisov. Nemških časopisov je bilo 2327, čeških 1141, poljskih 369, italijanskih 131, slovenskih 91, rusinskih 71, srbo-hrvaških 35, hebrejskih 19, rumunskih 14 in poleg še nekaj drugih časopisov v tujih jezikih in tudi dva esperantovska lista.

Svarilo pred izseljevanjem v Bolgarijo. Iz Segedina poročajo: Ob izbruhu balkanske vojne so prišli bolgarski agentje na Ogrsko in nabirali po južnem Ogrskem delavce za Bolgarsko. Obljubovali so jim na dan 5 frankov (4 K 75 vin.). Delavci naj bi bili zaposleni pri gradnji cest. Iz Segedina je res odšlo 300 delavcev, ki so se pa prav te dni vrnili vsi strgani, zanemarjeni in izstradani in sicer s prisilnim potnim listom. Delavci so na Bolgarskem pošteno stradali in dobivali so na teden po 5 frankov, ne na dan. Ko so šli delavci na sodišče, so agentje predložili pogodbe, v katerih so bile besede »pet frankov na dan« izradirane in namesto tega so napisali »pet frankov na teden«. Da ne bi poginili od lakote, so nekaj časa delali za to pasje plačilo. Ker pa niso mogli več zdržati, so se javili oblasti, kijih je po odgonu odposlala v domovino. Bolgarski agentje so po južnem Ogrskem nabrali vsega skupaj 2000 delavcev.

Osrednja zveza nemških konsumnih društev je že izdala svoje statistično poročilo za leto 1912. Obrat vseh združenih društev je znašal v lastni trgovini 571,214.179 mark, v dobavni trgovini pa 31,764.920 mark, celoten promet znaša torej 602,979.099 mark, proti 506,011,287 mark leta 1911.; lastna produkcija je poskočila od 80,990,422 mark na 103,956,053 mark. Uposlenih je bilo v prodajalnah 20.119, pri izdelovanju blaga pa 6282, torej skupaj 26.401 oseba. Število članov je poskočilo za 170.000 in sicer na 1,483.811.

Največja mesta na svetu. Po izvestjih zadnjih ljudskih štetev je na vsem svetu skoraj 60 mest, ki imajo več kakor po milijona prebivalcev. V Evropi jih je največ, namreč 29, v Aziji 18, v Ameriki 10, v Avstraliji dve mesti. Pravih orjaških mest z nadmiljonskim prebivalstvom je na vsem svetu 20, in sicer so sledeča, razvrstena po visokosti prebivalstva: London, Novi Jork, Paris, Tokio, Chicago, Berlin, Dunaj, Peterburg, Moskva, Hamburg, Carigrad, Filadelfija, Buenos-Aires, Rio de Janeiro, Kalkuta, Bombay, Peking, Sinangfu, Kanton in Osaka. V teh mestih prebiva ogromno število ljudi, namreč nad 38 milijonov.

Na Danskem je stopil dne 1. januarja 1913 v veljavo zakon, ki določa, da sme priti v posameznih občinah na 350 oseb ena koncesija za točenje alkoholnih pijač. Izjemoma sme več koncesij dovoljevati le ministrstvo. Osebam, ki še niso stare 16 let, se alkoholnih pijač ne sme nikjer prodajati. Policija sme to določbo še omejiti.

Kako pospešuje Francoska civilizacija v Maroku, pokazuje kar najbolj jasno preiskava dr. Remlingerja, ki je dognal, da se domače žene in moške vedno bolj vdajajo pijančevanju, ki je v tem podnebjju še posebno nevarno. V Kasablanki n. pr. je poskočilo število žganjaren v štirih letih od 4 na 161. Leta 1910. so upeljali še enkrat toliko alkoholnih pijač kakor l. 1909.

Socialistična stranka na Francoskem šteje sedaj 72 poslancev v zbornici, ima 297 županov, 400 svetovalcev in nad 300 občinskih svetovalcev v 700 občinah. Stranka ima okroglo 70.000 članov.

Švicarske strokovne organizacije so šteje v letu 1911 78.119 članov. V tem letu so napredovale za 2775 članov. Najmočnejša organizacija je kovinarska, ki ima 13.425 članov. Zelo močni sta tudi organizaciji transportnih delavcev (12.106 članov) in organizacija urarjev (11.200 članov). Organizirano švicarsko delavstvo je sklenilo leta 1911. 152 tarifnih pogodb, ki veljajo za 10.864 delavcev v 1843 obratih.

Torej tudi v mali Švici strokovne organizacije napredujejo, in nič čudnega, saj imajo tudi predpogoje za to; saj je vendar Švica konstitucionalno najbolj moderna država. Zato pa opazujemo, da od leta do leta, ravno v Švici se porodi največ humanitarnih iniciativ, in debata o socialno politični zakonodaji. Nepošteno pa je le to, da tako industrijalci iz drugih držav, kakor tudi druge vlade, ne le da ne posnemajo ničesar iz Švicarskega, temveč se tudi ne drže sklepov, ki se jih na konferencah v Švici sprejema. Drugod se torej z zakonodajo napreduje, pri nas pa še poje vedno eno in isto.

Prohibitionisti ali pripadniki prepovedi alkohola potom države postavljajo že mnogo let svojega kandidata za predsedniško mesto v Združenih državah ameriških. Ta taktika ni tudi prav s protialkoholnega stališča priporočljiva, ker nikakor ni smatrati alkoholnega vprašanja kot tako važno, da bi bilo zapostavljati vsa politična vprašanja temu boju. Pri volitvah predsednika leta 1912 so dobili prohibisti od okroglo 15 milijonov glasov še 206.275, leta 1908 pa 253.840.

Amerikanski milijarder Morgan Pierpont je umrl v Rimu dne 31. marca. Morgan je snoval v Ameriki velikanske truste, med njimi tudi jekleni trust in trust paroplovnih družb. Njegovo truplo prepeljejo v Ameriko.

Najstarejše drevo na svetu je po dosedanjih poročilih prirodo piscev drevo, ki so je pred kratkim zasledili v nekem gozdu v Kaliforniji in ki je tudi najvišje drevo na svetu, kajti visoko je 116 metrov. Kakor pravijo znanstveniki, je to drevo raslo že v času, ko je Salomon dal sekati libanonske cedre za zgradbo jeruzalemskega templja.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21:60
polletna „ 10:80
četrletna „ 5:40
mesečna „ 1:80
za inozemstvo celoletno „ 36:—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravništvo „ZARJE“ v Ljubljani.

Antonin Mertlik v Úpice (Češko)

razpošilja po povzetju vsake vrste platno, volneno blago za razne hišne potrebe po želji 30 do 40 metrov komad za 15 do 20 kron. Zahtevajte vzorce in cenik.

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zaštonj in franko.

Prilporečamo našim KOLINSKO CIKORIJU!
- - gospodinjam - -
iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani